Studieophold ved Tohoku University of Art and Design, School of Architecture, foråret 2008.

Som en del af kandidatstudiet på Kunstakademiets Arkitektskole i København har jeg tilbragt det forgangne semester, forårssemesteret 2008, på Tohoku University of Art and Design i Yamagata, Japan. Min interesse for japansk arkitektur og kultur rækker langt tilbage, idet jeg længe har været fascineret af den klassiske japanske æstetik i såvel billedkunst som formgivning og bygningskunst. Sideløbende hermed har jeg interesseret mig for den moderne japanske arkitektur, hvor bl.a. arkitekter/tegnestuer som Kenzo Tange, Tadao Ando, Sanaa og Atelier Bow Wow er blandt verdens mest kritikerroste og inspirerende indenfor faget.

Motivation og interessefelt

Der er flere årsager til, at den japanske arkitektur for mig er så interessant.
En af årsagerne er, at en stor del af de tanker og det formsprog, der gjorde sig gældende i den modernistiske arkitektur, som opstod i Europa i første del af det 20. århundrede, har direkte paralleller til japansk arkitektur. Den europæiske modernisme har stadig uhyre stor betydning for arkitektursynet i dag, og således er nogle af de vigtigste elementer i den moderne arkitektur i dag også at finde i den Japanske arkitektur.
Disse ligheder spænder tværs over flere århundreder, og for mig har det været særdeles interessant at studere æstetikken og rummets betydning fra den 'japanske vinkel' fordi det, udover at sige en masse om japansk arkitektur og rumforståelse, har givet mig en dybere indsigt i min egen kultur og forståelsen af arkitektur i Europa/Danmark.
På trods af de mange ligheder mellem japansk og europæisk bygningskunst, er der dog stadig også enorme forskelle, som har givet mig lejlighed til at stille spørgsmål ved den måde, vi bruger kroppen og rummet i vores kultur – et indlysende eksempel er, at japanerne i sammenligning med europæerne traditionelt ikke har gjort megen brug af møbler. Man har opholdt sig på gulvet omkring et lavt bord, og det kan tydeligt aflæses i gamle japanske bygningsværker, at brugen har været anderledes end herhjemme – hele perspektivet i byggeriet opleves først rigtigt, når man befinder sig på gulvet.
Den sparsomme møblering gælder i dag stadig mange steder, hvor Japans byboer har meget lidt plads pr. person – jo færre møbler, jo større fleksibilitet. Et bord flyttes for at gøre plads til futonmadrasser om natten. Sådan skifter hjemmets rum funktion flere gange i løbet af et døgn, og begreber som 'soveværelse', 'spistestue' giver ikke rigtig mening på japansk.

Et andet aspekt, som gør den japanske arkitektur særlig interessant, er, at mange af landets moderne arkitekter arbejder med referencer til den ældre japanske arkitektur – at de så at sige er sig deres kulturarv bevidst og fortolker den i arbejdet med nye rum og bygninger – der er altså ikke tale om gengivelse af tidligere tiders arkitektur, men om en bearbejdning og fortolkning af denne, hvilket resulterer i en ny arkitektur, der efter min mening er helt på højde med klassiske bygningsværker i Japan. Jeg oplever, at de dygtigste japanske arkitekter er i stand til at skabe nye bygninger og rum, som er ultramoderne, men samtidig dybt forankret i landets æstetiske tradition. Det betyder, at Japan endnu i dag har en stærk nutidig bygningskultur, der har noget 'særligt japansk' over sig, og som på denne måde giver et bud på, hvordan man kan bevare variationen og særpræget i arkitekturen i en globaliseret verden i dag.

Studiet i Japan

Ved ankomsten til Japan i begyndelsen af april måned blev jeg indkvarteret i universitets lejlighed i Yamagata, som ligger i umiddelbar nærhed af universitetet. Da jeg var skolens eneste udvekslingsstuderende på dét semester kom jeg til at bo alene, og jeg blev kastet direkte ud i den store opgave det er at kommunikere på tværs af kulturelle og sproglige barrierer. Jeg fik tildelt en

arbejdsplads på en tegnesal med arkitektskolens studerende på Master Course, som til alt held var meget venlige og interesserede, og som undervejs hjalp mig gevaldigt til at få en større forståelse for den japanske kultur og arkitektur.

Mine målsætninger for studieopholdet var at studere de ovenfor beskrevne forhold gennem flere tilgangsvinkler. Da jeg var tilknyttet universitetet i Yamagata, havde jeg adgang til forelæsninger og litteratur, en studieplads på skolens bibliotek, og desuden min egen arbejdsplads på tegnesalen. Udover de tilegnende og udøvende aktiviteter på selve universitetet ønskede jeg at foretage en mængde studieture og ekskursioner rundt i Japan, da arkitektur naturligvis opleves bedst med egne øjne og krop på stedet. Jeg havde en stor lyst til at få et indblik i både den verdensberømte del af den japanske arkitektur, klassisk såvel som moderne, men også at få en forståelse for 'det almindelige' og det landlige. Sammen med min vejleder på skolen, Professor Takeuchi, lagde jeg ved semesterets begyndelse en plan for mit studie i Japan. Vi blev enige om to konkrete projekter, jeg skulle udarbejde i løbet af de fem måneder. Gennem arbejdet med disse to projekter ville jeg kunne bruge den viden, jeg tilegnede mig gennem studiet på skolen og rejser rundt i Japan, som blev lagt ind i bidder undervejs. De to projekter, jeg arbejde på på universitetet, var følgende:

1) **Bolig og butik i Yamagata City**; Projektet er en bolig kombineret med butikslokale på et selvvalgt sted i Yamagata City. Bolig og erhverv udgør ca. 150 m2. Boligen er for et dansk/japansk par, og skal tilgodese boligtraditioner fra begge kulturer.

2) **Museum for Fred**; projektet er en del af en konference for fred, som afholdes i Kyoto i efteråret 2008. Beliggende et selvvalgt sted i Danmark. I projektet indarbejdes inspirationer fra den japanske arkitektur.

Tanken var, at jeg gennem arbejdet med begge projekter ville arbejde i grænselandet mellem dansk og japansk kontekst – kulturelt og konkret. Således valgte jeg at arbejde på et sted i Japan, hvor jeg kunne trække på dele af den danske arkitekturtradition, og dernæst på et sted i Danmark, hvor jeg kunne trække på de erfaringer, jeg havde gjort gennem studierne i Japan.

Studierejser
Undervejs i processen foretog jeg som sagt flere studieture og ekskursioner. Jeg rejste blandt andet i flere omgange til Tokyo, hvor der primært er mulighed for at opleve moderne arkitektur af både japanske og internationale arkitekter, bl.a. omkring Omotesandoo, Roppongi Hills og Tokyo Midtown. Desuden findes i Tokyo en række udstillingssteder og gallerier, som beskæftiger sig med arkitektur.

Omkring midten af mit ophold i Japan foretog jeg en rejse til Kyoto, Naoshima og Kobe. Kyoto huser et væld af gammel arkitektur, heriblandt et utal af templer, paladser og haver. Naoshima er en lille ø vest for Kyoto, på øen er der flere projekter af både Tadao Ando og Ryue Nishizawa, en del af dem indgår i projektet 'Art House Project', hvor en sammenslutning af kunstnere og arkitekter har forvandlet landsbyen Honmura til et slags decentralt galleri, som opleves ved at spadsere rundt i byen. Kobe, som blev raseret af jordskælvet i 1995, har i dag en del moderne arkitektur af Tadao Ando, som jeg var så heldig at møde til en forelæsning på det kunstmuseum, han har tegnet til Kobe.

Mod slutningen af mit ophold foretog jeg en rejse rundt på Japans nordligste ø, Hokkaido, samt rundt i den nordlige del af Honshu. Her fik jeg mulighed for at se på både traditionel landlig arkitektur og også arkitektur af Hokkaido's oprindelige befolkning, Ainu.

Udbytte af opholdet
Mit semester i Japan har været en enestående mulighed for at komme ind under huden på den japanske arkitektur, æstetik og kultur i almindelighed. Kulturforskellene mellem Japan og Europa er så store, at jeg føler, det ville have været vanskeligt at komme til samme forståelse gennem bøger eller en kortere rejse. Jeg er gennem hele mit ophold blevet ved med at møde overraskelser, inspiration, forvirring og fascination i en sådan grad, at jeg i løbet af de måneder, jeg tilbragte der, slet ikke er blevet færdig med at studere Japan. Jeg planlægger allerede endnu et besøg til foråret. Endvidere har jeg fået skabt en del kontakter i Japan, som jeg vil kunne få glæde af i fremtiden. For øjeblikket studerer eksempelvis en bekendt fra Tokyo på arkitektskolen i København.

Vekselvirkningen mellem arbejdet med egne studieprojekter, forelæsninger og studierejser rundt i Japan har betydet, at jeg har kunnet bruge den inspiration, jeg har samlet, umiddelbart i de konkrete studieprojekter, og at jeg således fra starten har kunnet prøve idéer af i mit eget arbejde. På denne måde tror jeg, at det vil lykkes mig at integrere de indtryk, jeg har fået, i mit videre arbejde med at udvikle mit eget arkitektoniske sprog. På denne måde kommer udbyttet af studiet i Japan til at betyde langt mere end blot en tilegnelse af ny teoretisk viden.
Endvidere mærker jeg, at det intense studie af arkitekturen i en fremmed kultur, har gjort mig mere bevidst om både positive og mindre heldige måder, arkitekturen i Danmark fungerer på. Jeg har fået en større bevidsthed om eksempelvis den danske byplanlægnings kvaliteter, og jeg mener overordnet at have nedbrudt en del tankemæssige barrierer og vanemønstre i min måde at tænke om arkitektur.

Lise Laurberg, 1.10.08.